

Presennol

Mr G Chapman – Cadeirydd

Mr B Olorunnisola
D M Hughes
RM Granville

Ms S Davies
M L Hughes
S J Bletsoe

Mr A Bagley
A Wathan

S J Griffiths
A Williams

Swyddogion:

Carys Lord	Prif Swyddog - Cyllid, Perfformiad a Newid
Simon Roberts	Uwch Ymchwilydd Twyll
Deborah Exton	Dirprwy Bennaeth Cyllid dros dro
Mark Thomas	Pennaeth Gwasanaeth Archwilio Rhanbarthol
Samantha Clements	Archwilio Cymru
Mark Galvin	Uwch Swyddog Gwasanaethau Democrataidd - Pwyllgorau
Andrew Rees	Swyddog Gwasanaethau Democrataidd - Pwyllgorau
Nigel Smith	Rheolwr Cyllid
Eilish Thomas	Rheolwr Cyllid – Rheoli Ariannol a Chau
Joan Davies	Dirprwy Pennaeth Gwasanaeth Archwilio Rhanbarthol

14. **DATGANIADAU O DDIDDORDEB**

Dim

15. **CYMERADWYO'R COFNODION**

PENDERFYNWYD: Cymeradwyo cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a gynhaliwyd ar 22 Mehefin 2022 fel cofnod gwir a chywir.

16. **COFNOD GWEITHREDU'R PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO**

Cyflwynodd yr Uwch Swyddog Gwasanaethau Democrataidd Pwyllgorau adroddiad a oedd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Aelodau am Gofnod Gweithredu'r Pwyllgor Archwilio, a oedd ynghlwm â'r adroddiad.

Cwestiynodd aelod o'r Pwyllgor y rheswm pam nad oedd cwynion corfforaethol yn cael eu cofnodi ar lefel uwch a gofynnodd a ddylai, fel Pwyllgor, ofyn i gwynion corfforaethol a chyfeiriadau Ombwdsmon gael eu cofnodi. Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid wrth y Pwyllgor fod cofnod yn cael ei gadw o gyfeiriadau Ombwdsmon a bod y broses o gofnodi cwynion a dderbyniwyd gan bob Cyfarwyddiaeth ar y system CRM yn cael ei ystyried er mwyn sefydlu a oes tueddiadau penodol yn y cwynion a dderbynnir. Gofynnodd y Cadeirydd i drosolwg o'r cwynion a dderbyniwyd gael ei adrodd i'r Pwyllgor hwn pan fyddai ar gael. Cadarnhaodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid fod adrodd ar gwynion yn rhan o raglen waith y Pwyllgor.

Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor at orgyffwrdd a dyblygu posibl yn rhaglen waith y Pwyllgor hwn â rhaglen y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol gan y byddai hefyd yn ystyried adroddiad ar Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ac roedd yn awyddus i hyn gael ei

osgoi fel Cadeirydd y Pwyllgor Craffu hwnnw. Dywedodd y Cadeirydd fod gan y ddau Bwyllgor swyddogaethau gwahanol yn yr ystyr y byddai'r Pwyllgor Craffu yn edrych ar faterion gweithredol yn fanylach, tra byddai'r Pwyllgor hwn yn edrych ar y broses gyffredinol.

Gofynnodd y Cadeirydd a ellid cynnal trafodaethau gydag Archwilio Cymru i fwrw ymlaen â gwaith Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg i ymgysylltu â phroses y Cynllun Datblygu Lleol ar ei gynlluniau ar gyfer datblygu cyfleusterau gofal iechyd sylfaenol lle bwriedir datblygu tai newydd. Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid wrth y Pwyllgor fod y Cyngor yn trafod y mater hwn gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg.

Holodd y Cadeirydd a oedd y wybodaeth ysgrifenedig y gofynnodd y Pwyllgor amdani am y strategaeth gaffael wedi'i hanfon. Cadarnhaodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid fod y wybodaeth wedi'i hanfon at y Pwyllgor.

Holodd aelod o'r Pwyllgor a ellid adolygu cylch gorchwyl y Pwyllgor hwn fel rhan o'r adolygiad o'r Cyfansoddiad er mwyn osgoi dyblygu gyda Phwyllgorau eraill. Dywedodd y Cadeirydd y byddai'r Pwyllgor hwn yn edrych ar lywodraethu prosesau ac na fyddai'n edrych ar faterion gweithredol. Dywedodd aelod o'r Pwyllgor fod y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd wedi sefydlu Gweithgor a oedd wedi cyfarfod heddiw ac a oedd â'r dasg o adolygu'r Cyfansoddiad. Cadarnhaodd y Swyddog Gwasanaethau Democrataidd mai dyma oedd yr achos ac unwaith y byddai'r Gweithgor wedi cwblhau ei adolygiad o'r Cyfansoddiad byddai'n cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd neu'r Cabinet a'r Cyngor i'w gymeradwyo, yn dibynnu ar yr amserlenni. Dywedodd Pennaeth y Gwasanaeth Archwilio Mewnol Rhanbarthol wrth y Pwyllgor fod ganddo gylch gorchwyl cyfoes.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn nodi'r Cofnod Gweithredu.

17. **ADRODDIAD PWYLLGOR LLYWODRAETHU AC ARCHWILIO ARCHWILIO CYMRU**

Derbyniodd y Pwyllgor y wybodaeth ddiweddaraf gan Archwilio Cymru ar y gwaith Archwilio Ariannol a Pherfformiad a wnaed, ac a oedd i'w wneud ganddo, ynghyd â chrynodeb o'i Raglen a'i Amserlen o fewn y Cyngor.

Darparodd Samantha Clements, Arweinydd Archwilio (Archwiliad Perfformiad) Archwilio Cymru grynoded o'r gwaith Archwilio Perfformiad a wnaed, fodd bynnag roedd diweddariad 2022-23 o'r gwaith hwnnw wedi'i hepgor o'r papurau a anfonwyd gyda phapurau'r Pwyllgor a byddai copi yn dilyn. Dywedodd y bwriedir cyflawni'r Adolygiad Thematig Gofal heb ei drefnu yn yr hydref a bod y prosiect lleol o edrych ar drefniadau rheoli perfformiad yn mynd rhagddo ar hyn o bryd.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor a oedd y Gwanwyn Ymlaen – Archwilio'r blociau adeiladu ar gyfer adolygiad cynaliadwy yn y dyfodol yn hygyrch. Dywedodd yr Arweinydd Archwilio (Archwilio Perfformiad) fod yr adroddiad ar ffurf drafft ar hyn o bryd, yn amodol ar ail-ddrafft ac unwaith y byddai wedi mynd drwy'r broses glirio byddai ar gael i'r Pwyllgor yn ei gyfarfod nesaf.

Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor at y diffiniad o gysgu ar y stryd a digartrefedd a gofynnodd sut mae metrigau'n cael eu diffinio ar draws Cynghorau. Dywedodd yr Arweinydd Archwilio (Archwilio Perfformiad) y Pwyllgor y byddai'n egluro sut y diffinnir metrigau ynghylch cysgu ar y stryd a digartrefedd ar draws Cynghorau gyda'r Rheolwr Prosiect sy'n gyfrifol am y darn hwn o waith a byddai'n rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor yn y dyfodol. Dywedodd aelod o'r Pwyllgor ei fod wedi gofyn cwestiwn ar y diffiniad o

ddigartrefedd a chysgu ar y stryd yng nghyfarfod diwethaf y Cyngor a'i fod yn hapus i anfon yr ateb ysgrifenedig a gafodd gan yr Aelod Cabinet ymlaen i'r Pwyllgor.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor a yw'r Adolygiad Sylfaenol o'r Newid yn yr Hinsawdd wedi'i gyhoeddi. Dywedodd yr Arweinydd Archwilio (Archwiliad Perfformiad) pe bai'r adroddiad wedi'i gyhoeddi byddai ar gael ar wefan Archwilio Cymru.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn nodi Adroddiad Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio Archwilio Cymru yn Atodiad A.

18. **ADRODDIAD TWYLL CORFFORAETHOL BLYNYDDOL 2021-22**

Cyflwynodd yr Uwch Ymchwilydd Twyll yr Adroddiad Twyll Corfforaethol Blynyddol 2021-22 a oedd yn crynhoi'r camau a gymerwyd o ran gwrth-dwyll ac a roddodd ddiweddariad ar ymarfer y Fenter Twyll Cenedlaethol (NFI).

Adroddodd ar y cynnydd a wnaed i wella gallu'r Cyngor i wrthsefyll twyll, llwgrwobrwyo a llygredd, a nodir yn y Strategaeth a'r Fframwaith Twyll. Roedd cofrestr risg twyll wedi'i datblygu ac roedd y modiwl E-ddysgu Atal Twyll bellach wedi'i gyflwyno ar draws y Cyngor ac mae'n orfodol i'r holl staff ac Aelodau newydd a phresennol ei gwblhau. Darparwyd sesiwn hyfforddi ymwybyddiaeth o Dwyll hefyd i'r holl Aelodau presennol ym mis Chwefror 2022.

Dywedodd hefyd wrth y Pwyllgor am y mesurau parhaus yn unol â'r Fenter Twyll Cenedlaethol, lle mae data'n cael ei dynnu o systemau ac adroddiadau'r Cyngor ac yna'n cael ei baru â data a gyflwynwyd gan gyrrff eraill megis Awdurdodau Lleol eraill, yr Adran Gwaith a Phensiynau, y GIG ac Ymddiriedolaethau, yr Heddlu a Chymdeithasau Tai. Dywedodd fod 420 o achosion o dwyll neu wallau wedi'u nodi sy'n cyfateb i £30,680.42 o arian adenilladwy, yn bennaf oherwydd gostyngiad yn y dreth gyngor neu fudd-dal tai cyfatebol. Arweiniodd yr ymarfer at ganslo 403 o fathodynau glas, lle'r oedd y deiliad wedi marw, gan arwain at arbediad amcangyfrifedig o £231,725.00 yn swyddfa'r cabinet. Roedd yr Adroddiad Blynyddol hefyd yn rhoi manylion y gwaith gwrth-dwyll mewnol a wnaed gan Archwilio Mewnol ac Uwch Ymchwilydd Twyll y Cyngor gan gynnwys ymchwiliadau mewnol, ymchwiliadau i ostyngiadau'r dreth gyngor ac ymchwiliadau bathodyn glas.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor am fanylion nifer y staff yn y tîm twyll. Dywedodd yr Uwch Ymchwilydd Twyll y Pwyllgor fod y tîm yn cynnwys ef ei hun ac Ymchwilydd, a oedd wedi cael eu hadleoli i faes gwasanaeth arall oherwydd Covid ond wedi dychwelyd ers hynny a'i fod bellach yn gwneud gwaith ymchwilio i dwyll.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor a allai'r grantiau a ddyfarnwyd oherwydd covid arwain at dwyll. Dywedodd yr Uwch Ymchwilydd Twyll fod grantiau Covid-19 wedi bod yn rhan o'r ymarfer paru data, ac ni chanfuwyd unrhyw dwyll. Dywedodd fod un grant wedi'i dalu'n anghywir a'i fod wedi'i adennill.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor a oedd staff wedi cael eu hymchwilio oherwydd gweithgarwch twyllodrus ac os felly, a oedd hyn wedi arwain at eu hatal neu eu diswyddo. Dywedodd yr Uwch Ymchwilydd i Dwyll na thynnwyd unrhyw weithgaredd o'r fath i'w sylw yn ystod cyfnod yr Adroddiad Blynyddol hwn. Dywedodd Dirprwy Bennaeth y Gwasanaeth Archwilio Rhanbarthol fod Archwilio Mewnol yn gweithio'n agos gyda'r Uwch Ymchwilydd Twyll. Roedd y tîm Archwilio Mewnol wedi ymchwilio i honiadau o dwyll gan staff a byddai'n rhaid iddo ystyried pa wybodaeth y gellid ei hadrodd i'r Pwyllgor.

Credai aelod o'r Pwyllgor fod tîm o un yn annigonol ar gyfer sefydliad o'i faint a gofynnodd a ddylid buddsoddi mewn tîm mwy a fyddai, drwy ymchwilio i dwyll, yn cael mwy o incwm i'r Cyngor. Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid wrth y Pwyllgor fod yr Uwch Ymchwilydd Twyll a'r Archwiliwr Mewnol yn cydweithio. Dywedodd fod llawer iawn o waith wedi'i wneud ynghylch grantiau Covid a ddyfarnwyd i fusnesau ac, o ganlyniad, ni chanfuwyd unrhyw faterion o dwyll. Dywedodd hefyd fod rhai awdurdodau yn rhoi mwy o adnoddau i dwyll a bod potensial i weithio ar sail ranbarthol. Teimlai fod y cydbwysedd yn y Tîm Twyll yn rhesymol. Dywedodd aelod o'r Pwyllgor y gallai'r argyfwng costau byw arwain at fwy o dwyll a chyfeiriodd at astudiaethau achos mewn Cynghorau eraill lle'r oeddent wedi cael mwy o elw na'r gost o gyflogi swyddogion twyll, y byddai'n eu rhannu â'r Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn nodi Adroddiad Twyll Corfforaethol Blynyddol 2021-22, y mesurau sydd ar waith, y gwaith sy'n cael ei wneud i atal a chanfod twyll a gwallau a'r wybodaeth ddiweddaraf am y Fenter Twyll Cenedlaethol.

19. **DATGANIAD CYFRIFON 2021-22 (HEB EI ARCHWILIO)**

Cyflwynodd y Rheolwr Grŵp – Prif Gyfrifydd y Datganiad Cyfrifon heb ei archwilio ar gyfer 2021-22 i'w nodi.

Dywedodd y Rheolwr Grŵp - Prif Gyfrifydd fod Datganiad Cyfrifon 2021-22 heb ei archwilio wedi'i lofnodi gan y swyddog ariannol cyfrifol ar 18 Gorffennaf 2022 ac y byddai'n cael ei adolygu ar hyn o bryd gan Archwilio Cymru. Roedd yn rhagweld y byddai'r archwiliad wedi'i gwblhau i raddau helaeth erbyn diwedd mis Awst 2022 a rhagwelir y bydd y cyfrifon wedi'i archwilio'n cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor ym mis Medi i'w cymeradwyo. Nododd fod cwpl o ddiwygiadau i ffigurau'r flwyddyn flaenorol i addasu ar gyfer cyfuno cyfran Cyngor Pen-y-bont ar Ogwr o gyfrifon Bergen Ddinesig Prifddinas-Ranbarth Caerdydd a hefyd addasiadau i ffigurau pensïynau'r flwyddyn flaenorol o ganlyniad i adroddiad actiwari pensïynau diwygiedig.

Cadarnhaodd fod y cyfrifon drafft wedi'u cyhoeddi ar y wefan ac y gall unrhyw etholwr o'r ardal godi unrhyw ymholiadau i'r cyfrifon gyda'r Archwiliwr a bod yr hysbysiad yn hysbysu hyn wedi'i gyhoeddi ar y rhyngwyd ac ar hysbysfwrdd y Cyngor.

Cwestiynodd aelod o'r Pwyllgor y rheswm dros ddangos Cronfeydd wrth Gefn y Rhaglen Gyfalaf fel dim tynnu i lawr. Dywedodd y Rheolwr Grŵp - Prif Gyfrifydd wrth y Pwyllgor fod hwn oherwydd y ffordd yr oedd y rhaglen gyfalaf yn cael ei hariannu, gan ganiatáu i gronfeydd wrth gefn barhau ar gyfer y blynyddoedd i ddod a bod y rhaglen hefyd wedi llithro.

Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor nad oedd unrhyw sôn am newid yn yr hinsawdd yn y Datganiad Cyfrifon ac yn unol â chyngor Llywodraeth Cymru, dylai'r Cyngor adrodd mwy ar fetrigau newid yn yr hinsawdd. Dywedodd y Dirprwy Bennaeth Cyllid y Pwyllgor fod y mater o adrodd ar newid yn yr hinsawdd wedi'i gydnabod gan y Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth sy'n gwneud darn o waith ar draws cyrff y sector cyhoeddus o ran yr hyn y gellir ei gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon a byddai canlyniad hynny'n cael ei gynnwys mewn Datganiadau yn y dyfodol. Gofynnodd a ellid cyfeirio at ymrwymiad y Cyngor tua 2030 a chynnydd y Cyngor tuag at hynny yn y Datganiad Cyfrifon. Dywedodd y Dirprwy Bennaeth Cyllid y byddai'n edrych ar yr hyn y gellid ei gynnwys yn Natganiad Cyfrifon eleni ar newid yn yr hinsawdd mewn cysylltiad ag ymrwymiad y Cyngor tua 2030 a chynnydd y Cyngor tuag at 2030.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor am eglurhad ynghylch y cyfraniad net parhaus i'r cronfeydd wrth gefn ac a oedd yn golygu nad oedd y Cyngor yn gwario ei gyllid cyfalaf, a

allai greu problemau ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Dywedodd y Rheolwr Grŵp - Prif Gyfrifydd fod y Cyngor wedi wynebu heriau yn ystod y pandemig a oedd yn effeithio ar gynlluniau a oedd yn cael eu symud ymlaen o fewn eu hamserlenni penodol a oedd wedi golygu llithriad i'r blynyddoedd i ddod i'w cwblhau. Dywedodd hefyd fod gan y Cyngor raglen gyfalaf sylweddol yn y flwyddyn gyfredol a bod cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi ar ei chyfer a'i fod yn rhagweld y bydd y rheini'n lleihau dros y blynyddoedd nesaf. Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor at sylw gan y Cyfarwyddwr Corfforaethol Cymunedau fod ei Chyfarwyddiaeth yn gyfyngedig o ran adnoddau. Gofynnodd y Cadeirydd i'r aelod godi'r pwynt hwn gyda'r Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid, y Dirprwy Bennaeth Cyllid a'r Rheolwr Grŵp – Prif Gyfrifydd y tu allan i'r cyfarfod.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor am eglurhad ynghylch yr addasiadau cyfnod blaenorol wrth adrodd ar y rhwymedigaeth bensiynau. Dywedodd y Rheolwr Grŵp - Prif Gyfrifydd fod angen gwneud addasiad oherwydd derbyniad adroddiad actiwari pensiynau diwygiedig yn dilyn pasio'r cyfrifon i'r archwilwyr, ond nid oedd y ffigurau diwygiedig yn cael eu hadlewyrchu yn y cyfrifon ar y pryd. Roedd y ffigurau bellach wedi'u diwygio i adlewyrchu'r adroddiad pensiynau diwygiedig.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor a ddylai effaith newid yn y boblogaeth gael ei hadlewyrchu yn y Datganiad Cyfrifon. Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid fod newid yn y boblogaeth yn rhywbeth a fyddai'n ymwneud â'r Strategaeth Ariannol Tymor Canolig a'r modelu wrth symud ymlaen a byddai'n trafod y broses gosod cyllideb gydag aelod o'r Pwyllgor.

Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor am eglurhad ynghylch y ffigur o £50,924M a briodolwyd i'r Gyfarwyddiaeth Cymunedau yn alldro'r rhaglen gyfalaf ar gyfer 2022-23 a'r symiau ar gyfer y blynyddoedd i ddod. Dywedodd y Rheolwr Grŵp - Prif Gyfrifydd fod hyn yn dangos yr alldro a blas o raglen gyfalaf y ddwy flynedd nesaf. Dywedodd y Dirprwy Bennaeth Cyllid fod y rhan fwyaf o'r cynlluniau yn y rhaglen gyfalaf yn digwydd yn awr ac y byddent yn fwy arwyddocaol o ran eu gwerth. Byddai cyllid a gymeradwywyd yn ddiweddar yn cael ei wario yn 2022-23 neu 2023-24. Dywedodd fod gan y Gyfarwyddiaeth Cymunedau raglen gyfalaf sylweddol. Hysbysodd y Pwyllgor nad yw Llywodraeth Cymru yn rhoi syniad o beth fydd cyllid hirdymor a bod y rhaglen gyfalaf yn seiliedig ar y cyllid grant sy'n dod i mewn, ac eithrio rhaglen Moderneiddio Ysgolion Band B yr 20fed ganrif mewn Addysg a Chymorth i Deuluoedd, lle mae cyllid yn hysbys dros 5 mlynedd. Dywedodd y byddai dadansoddiad llawn o'r cynlluniau a adroddwyd i gyfarfod diweddar y Cyngor yn cael ei anfon at yr aelod. Gofynnodd a oedd hyn yn wir gyda Phont Ffordd Penprysg. Dywedodd y Dirprwy Bennaeth Cyllid fod gan y Cyngor yr arian cyfatebol eisoes, ond nid y cyllid grant a phe byddent yn cael eu cymeradwyo, byddai cynlluniau'n cael eu proffilio dros y blynyddoedd.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn nodi Datganiad Cyfrifon 2021-22 heb ei archwilio yn Atodiad A.

20. **ADENILLION HARBWR PORTHCRAWL 2021-22 (HEB EI ARCHWILIO)**

Adroddodd y Rheolwr Grŵp – Prif Gyfrifydd ar Adenillion Harbwr Porthcawl 2021-22 nad yw wedi'i archwilio er cymeradwyaeth.

Roedd Adenillion y Cyngor heb ei archwilio mewn perthynas â Harbwr Porthcawl hyd at ddiwedd y flwyddyn ariannol ar 31 Mawrth 2022, ynghlwm yn Atodiad A yr adroddiad. Eglurodd fod yr Harbwr wedi cyrraedd sefyllfa gytbwys ar 31 Mawrth 2022, gan gynhyrchu £327,029 mewn ffioedd, yn bennaf ar gyfer angori cychod. Y prif eitemau gwariant yw costau staffio o £80,762 a dibrisiant asedau'r Harbwr o £113,518. Gwerth yr Harbwr ac asedau cysylltiedig, gan gynnwys y ciosg a'r llithrfa, ar 31 Mawrth 2022 oedd £2,943,262.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn cymeradwyo Adenillion Harbwr Porthcawl 2021-22 nad yw wedi'i archwilio yn Atodiad A.

21. **DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL 2021-22**

Gofynnodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid am gymeradwyaeth a chynnwys Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2021-22 (DLIB) yn Natganiad Cyfrifon 2021-22 heb ei archwilio.

Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid fod llywodraethu corfforaethol da yn gofyn am gyfranogiad gweithredol Aelodau a swyddogion ar draws y Cyngor a chaiff ei adolygu'n flynyddol, gyda'r canfyddiadau'n cael eu defnyddio i ddiweddarau'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Helpodd hyn i sicrhau gwelliant parhaus diwylliant llywodraethu corfforaethol y Cyngor. Dywedodd fod cynnwys y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn y Datganiad Cyfrifon yn rhoi gwerthusiad cyffredinol o'r rheolaethau sydd ar waith i reoli risgiau allweddol y Cyngor ac wedi nodi lle mae angen gwneud gwelliannau. Mae AGS drafft 2021-22 wedi'i adolygu gan y Bwrdd Rheoli Corfforaethol ac mae Arweinydd y Cyngor a'r Aelod Cabinet Adnoddau wedi'i weld. Dywedodd wrth y Pwyllgor y bydd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cael ei adolygu fel rhan o'r archwiliad allanol ar y Datganiad Cyfrifon ac y dylai adlewyrchu unrhyw faterion llywodraethu hyd at y dyddiad y bydd Archwilydd Cyffredinol Cymru yn cymeradwyo Datganiad Cyfrifon 2021-22.

Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor at y datganiad moeseg a rhai pryderon a godwyd yn ddiweddar a gofynnodd a ddylid cynnwys datganiad polisi yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ynghylch cyn-gynghorwyr yn dod yn swyddogion y Cyngor. Rhoddodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid wybod i'r Pwyllgor, os teimlwyd bod tor wedi bod o ran unrhyw brosesau, y byddai'n cael ei adrodd yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol, fodd bynnag, hyd yma, ni chanfuwyd unrhyw dor-proses. Dywedodd y Cadeirydd os yw'n fater llywodraethu y gallai'r Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid a Swyddog Monitro edrych arno ac efallai ei fod yn fater i'r Pwyllgor Gwasanaethau Democraidd ei ystyried. Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid y byddai'n ystyried a ddylai datganiad ar symud cyn-gynghorwyr i ddod yn swyddogion y Cyngor gael ei gynnwys yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol. Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor at amseriadau diweddar a chanfyddiad y cyhoedd a gofynnodd a fyddai hyn yn dod o fewn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn neu DLIB y flwyddyn ganlynol. Roedd yr aelod dan sylw yn ymwybodol o ymchwiliad oedd ar y gweill, ac nid oedd canlyniad yr ymchwiliad yn hysbys eto. Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid y dylid cynnwys y mecanweithiau rheoli sydd gan y Cyngor yn AGS eleni. Dywedodd aelod o'r Pwyllgor y gellid cadw'r pwynt hwn mewn cof yn y Gweithgor sy'n adolygu'r Cyfansoddiad.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn cymeradwyo Datganiad Llywodraethu Blynyddol drafft 2021-22 yn Atodiad A a chytunwyd i'w gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon 2021-22 heb ei archwilio, yn amodol ar i'r Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid gynnwys datganiad ar fecanweithiau rheoli'r Cyngor sydd ar waith ar symudiad cyn-gynghorwyr yn dod yn swyddogion y Cyngor.

22. **ADRODDIAD ALLDRO BLYNYDDOL RHEOLI'R TRYSORLYS 2021-22**

Adroddodd y Rheolwr Grŵp – Prif Gyfrifydd ar y sefyllfa alldro ar gyfer gweithgareddau rheoli'r trysorlys, Dangosyddion Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2021-22 a thynnodd sylw at gydymffurfiaeth â pholisïau ac arferion y Cyngor.

Dywedodd y Rheolwr Grŵp – Prif Gyfrifydd fod y Cyngor wedi cydymffurfio â'i ofynion deddfwriaethol a rheoleiddiol yn ystod 2021-22.

Dywedodd y Rheolwr Grŵp - Prif Gyfrifydd fod y Cyngor wedi rheoli ei lif arian gweithredol o ddydd i ddydd i sicrhau bod digon o arian ar gael i fodloni ei rwymedigaethau ariannol. Dywedodd fod arian dros ben yn cael ei fuddsoddi'n ddiogel wrth sicrhau ei hylifedd, gan sicrhau enillion sy'n gymesur â'r ddau. Mae'r Cyngor yn buddsoddi arian dros ben gyda llywodraeth ganolog ac awdurdodau lleol eraill, a hefyd Cronfeydd Marchnad Arian sy'n hygyrch ar unwaith. Mae awdurdodau lleol eraill yn faes allweddol ar gyfer buddsoddi arian dros ben. Dywedodd ei bod yn bwysig nodi bod y buddsoddiadau hyn at ddibenion llif arian ac nid ar gyfer enillion ariannol yn unig.

Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor at fuddsoddiadau'r Cyngor mewn awdurdodau lleol eraill a holodd a oeddent mewn perygl o ystyried bod rhai awdurdodau lleol wedi mynd yn fethdalwyr. Dywedodd y Rheolwr Grŵp - Prif Gyfrifydd wrth y Pwyllgor y pennir bod buddsoddi mewn awdurdodau lleol eraill yn ddiogel ac yn cael ei ystyried yn ddiogel a bod y Cyngor yn cael ei arwain gan ei gynghorwyr Rheoli'r Trysorlys wrth wneud buddsoddiadau ac y byddai'n atal buddsoddiadau dros dro pe byddent yn cael eu cynghori i wneud hynny. Dywedodd fod awdurdodau lleol bob amser wedi ad-dalu eu benthyciadau i'r Cyngor hwn ar gais. Dywedodd y Dirprwy Bennaeth Cyllid wrth y Pwyllgor fod ymgynghorwyr Rheoli'r Trysorlys y Cyngor yn gwneud llawer iawn o waith ar ran y Cyngor ac er nad yw statws credyd yn berthnasol i awdurdodau lleol, mae Arlingclose yn ystyried sefyllfa ariannol awdurdodau lleol er mwyn cynghori o ran ym mha rai i fuddsoddi. Gofynnodd aelod o'r Pwyllgor i'r Adran Gyllid fewnosod ychydig o naratif ar broffil risg a hefyd cost benthyca mewn adroddiadau Rheoli'r Trysorlys yn y dyfodol.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn nodi'r gweithgareddau rheoli'r trysorlys blynyddol a'r Dangosyddion Rheoli'r Trysorlys ar gyfer 2021-22.

23. CYNNYDD YN ERBYN CYNLLUN AR SAIL RISG ARCHWILIO MEWNOL 2022-23

Adroddodd Dirprwy Bennaeth y Gwasanaeth Archwilio Rhanbarthol ar y datganiad sefyllfa ar y cynnydd sy'n cael ei wneud yn erbyn y gwaith archwilio a gynhwyswyd ac a gymeradwywyd yn y Cynllun Archwilio Mewnol ar Sail Risg 2022-23.

Manylodd Dirprwy Bennaeth y Gwasanaeth Archwilio Rhanbarthol ar statws pob adolygiad arfaethedig, y farn archwilio a nifer unrhyw argymhellion blaenoriaeth uchel, ganolig neu isel a wnaed i wella'r amgylchedd rheoli ar gyfer y cyfnod 1 Ebrill i 8 Gorffennaf 2022. Dywedodd fod 4 archwiliad wedi'u cwblhau gyda barn yn cael ei rhoi, archwiliad pellach hefyd wedi'i gwblhau, yr adroddiad drafft wedi'i gyhoeddi, a disgwylir adborth gan yr Adran Gwasanaeth. Dywedodd hefyd wrth y Pwyllgor fod 7 archwiliad yn mynd rhagddynt ar hyn o bryd a bod 9 arall wedi'u dyrannu i Archwilwyr ac y disgwylir iddynt ddechrau yn ystod yr ychydig fisoedd nesaf. Yn seiliedig ar asesiad o gryfderau a gwendidau'r meysydd a archwiliwyd trwy brofi effeithiolrwydd yr amgylchedd rheoli fewnol, rhoddwyd barn archwilio o sicrwydd sylweddol i 3 adolygiad archwilio a gwblhawyd a barn o sicrwydd rhesymol i'r adolygiad archwilio arall a gwblhawyd. Hyd yma roedd 1 argymhelliad blaenoriaeth ganolig a 2 argymhelliad blaenoriaeth isel wedi'u gwneud i wella'r amgylchedd rheoli. Roedd gweithrediad yr argymhellion hynny'n cael ei fonitro i sicrhau bod y gwelliannau a nodwyd ac y cytunwyd arnynt yn cael eu gwneud ac y byddai cynnydd yn cael ei adrodd i'r Pwyllgor.

Cyfeiriodd aelod o'r Pwyllgor at yr argymhellion isel a chanolig ar rai o'r archwiliadau a gwblhawyd a gofynnodd a oedd angen i'r Pwyllgor fod yn ymwybodol ohonynt ar hyn o bryd. Eglurodd Dirprwy Bennaeth y Gwasanaeth Archwilio Rhanbarthol fod yr

argymhellion isel yn rhai cynghorol ac yn awgrymu lle y gellid gwneud mân welliannau neu welliannau bychain i reolaethau. Roedd yr argymhelliad canolig a wnaed yn ymwneud â'r broses anfonebu yn Amlogfa Llangrallo, a oedd wedi'i hystyried.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor yn nodi cynnwys yr adroddiad a'r cynnydd a wnaed yn erbyn Cynllun ar Sail Risg Archwilio Mewnol 2022-23.

24. **BLAENRAGLEN WAITH WEDI'I DIWEDDARU 2022-23**

Gofynnodd y Dirprwy Bennaeth Cyllid am gymeradwyaeth i'r Blaenraglen waith wedi'i Diweddarau arfaethedig ar gyfer 2022-23 a thynnodd sylw at swyddogaethau craidd Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio effeithiol. Tynnodd sylw at yr eitemau oedd i'w cyflwyno yng nghyfarfod nesaf y Pwyllgor ar 22 Medi 2022 a gofynnodd i'r Pwyllgor gymeradwyo'r rhestr hon, cadarnhau'r rhestr o bobl yr hoffent eu gwahodd ar gyfer pob eitem (os yn briodol), a nodi a oedd angen unrhyw wybodaeth ychwanegol ymchwil.

Dywedodd aelod o'r Pwyllgor (Cadeirydd y Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Corfforaethol COSC) fod ei Bwyllgor wedi cytuno i osod y Cynllun Taliad Costau Byw ar ei Blaenraglen waith a gofynnodd fel Cadeirydd am arweiniad Cadeirydd y Pwyllgor hwn a'r Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid o ran y Pwyllgor mwyaf priodol er mwyn dysgu gwersi ar gyflawni'r cynllun. Dywedodd y Prif Swyddog Cyllid, Perfformiad a Newid ei bod yn bwysig bod adroddiad yn cael ei ystyried ar y gwersi a ddysgwyd ac y dylai'r COSC ei ystyried gan na fu unrhyw fethiant yn y trefniadau llywodraethu na'r prosesau wrth gyflawni'r cynllun ond mwy ynghylch y ffyrdd newydd o weithio a'r oedi a gafwyd wrth ei gyflwyno. Credai Cadeirydd y Pwyllgor ei fod yn fater gweithredol a'i fod yn cael ei adrodd i'r COSC ac yn dilyn hynny, byddai'r Pwyllgor hwn yn derbyn adroddiad i sicrhau bod y cynllun yn cael ei fonitro a bod trefniadau llywodraethu yn ddigon cadarn.

Gofynnodd Cadeirydd y COSC hefyd am eglurder ynghylch cylchoedd gwaith y COSC a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wrth adolygu'r Hunanasesiad Perfformiad Corfforaethol gan y byddai'r ddau bwyllgor yn derbyn adroddiadau yn y dyfodol agos ac y dylid osgoi dyblygu lle y bo modd. Gofynnodd Cadeirydd y COSC i Swyddfeydd Gwasanaethau Democrataidd gysylltu â Swyddogion Craffu i sicrhau eu bod yn ymwybodol o Flaenraglen waith y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio er mwyn osgoi dyblygu.

PENDERFYNWYD: Bod y Pwyllgor wedi ystyried a chymeradwyo'r Blaenraglen waith wedi'i Diweddarau arfaethedig ar gyfer 2022-23.

25. **EITEMAU BRYD**

Nid oedd unrhyw eitemau bryd.

Daeth y cyfarfod i ben am 15:25